

De Kersentuin

ITA / SIMON MCBURNEY

Tsjechov blijft een uitdaging, zelfs voor Simon McBurney

Johan Thielemans

Gezien op 16 juni 2019

ITA Amsterdam

Simon McBurney maakte dit seizoen grote indruk in De Singel met 'The encounter' een onemanshow. Verbluffende acteur, verbluffende maker. Dus was er alle reden om uit te kijken naar zijn regie van Tsjechovs 'Kersentuin' in Amsterdam. Maar dat werd een treurig verhaal.

19 JUNI 2019

De voorstelling begon nog belovend: een klein podium dat dienst deed als de kinderkamer in een breed open scenebeeld. Iedereen is hedendaags gekleed, of beter volgens de mode van 1980. McBurney, als Engelsman, ziet een parallel tussen het 1900 van Tsjechov en de onzekere tijden onder Margaret Thatcher. Vandaar hebben alle personages Engelse voornamen. Wanneer de acteurs binnenstormen, mimeren ze dat ze een deur opendoen – en het gebaar wordt begeleid door een klankeffect. Daar herkennen we even McBurney de technische virtuoos.

Wanneer het verhaal op gang komt, kiest McBurney voor een luchtige toon. Zei Tsjechov niet dat hij de zwaarmoedigheid van Stanislavski niet op prijs stelde en dat hij eerder aan een komedie had gedacht. Dus: de keuze van de toon kan je verdedigen. Bij Steven van Watermeulen wordt dat dan een zwaar aangezette karikatuur. Als er ernstige of pijnlijke momenten komen, gaan de acteurs volledig in de emotie op. Gepassioneerd verdedigt Gijs Scholten van Aschat zijn plan om de kersentuin om te hakken. Chris Nietvelt heeft een sterk moment als tragische actrice als ze terugdenkt aan de dood van haar zoontje. McBurney had het slecht idee om dat kind ook op het toneel te zetten.

Het tweede bedrijf is steeds wat moeilijk. Het werkt alleen als er een wat melancholische sfeer wordt opgeroepen. Maar daar laat McBurney het afweten. Op een panorama projecteert hij een ondergaande zon in een landschap waar ook koeltorens staan. Het kleine platform is nu een onduidelijke locatie. De actie wil maar geen focus krijgen. De komedietoon wordt even aangeroerd als Robert de Hoog, als onhandige minnaar Simon, het 'Hallelujah' van Leonard Cohen kweelt. Als tenslotte de student aan het woord komt, wordt zijn lange monoloog over de toestand van de wereld en de nood aan ecologie in alle ernst gezegd.

Het is zo duidelijk een boodschap dat Achraf Koutet zelfs naar voorkomt, als het ware uit de voorstelling stapt, en het publiek rechtstreeks toespreekt. Een preek, zeg maar, zonder dubbele bodem – bij Tsjechov?

Het derde bedrijf is een complex gegeven: een mengeling van angstig afwachten en onbezorgd feestvieren. In het geheugen van de theaterliefhebber komen dan herinneringen naar boven aan Claus Peymann en Bernard Minetti of de subtiële versie van Peter Brook. Maar McBurney heeft zich met zijn scenografie in een impasse gemanoeuvreerd. Zijn open speelvlak – en in de Rabozaal in Amsterdam is dat echt wijds- moet alles gebeuren. Het feest op de achtergrond met stampende popmuziek overstemt de acteurs, zodat ze een heel bedrijf lang moeten roepen. Tot nuance komen deze talentvolle acteurs niet. Wie zich dan eervol uit de slag trekt is Gijs Scholten van Aschat als triomferende koper van de kersentuin.

McBurney heeft zich met zijn scenografie in een impasse gemanoeuvreerd

Het laatste bedrijf opent met een mooie projectie van bomen op het panorama, maar, stel je verbaasd vast: dat zijn berkenbomen. Het gaat hier toch om een boomgaard vol kersenbomen?

Nu verlaat het gezelschap het huis. De acteurs gaan dan elk apart in een lichtbundel staan. Helaas gaan levende standbeelden en de realistische schriftuur van Tsjechov niet samen. Niet alleen ontbreekt er sfeer, maar ook de vertelling wordt wazig. Je begint je dan af te vragen waar die stijlbreuk zijn motivatie kan vinden. Ik kom maar op één antwoord: de wanhoop van de regisseur. Op de complexiteit van dit prachtige stuk heeft hij geen greep gekregen. En wat dat updaten betreft: dit is een voorbeeld hoe lichtzinnig en overbodig dat kan zijn. Het nodigt ook tot nederigheid uit: zelfs een theaterpersoonlijkheid als McBurney kan de mist ingaan. Tsjechov blijft een uitdaging.

Om alle verwarring uit de weg te gaan: wij hebben niets tegen updaten, want van De Drie Zusters van Simon Stone hebben we met volle teugen genoten. Maar McBurney levert hier iets af dat in wezen stoffig en stuurloos is.